

Jeugd met een beperking

Een IQ onder de 85 en een beperkt aanpassend vermogen. Dat is – enigszins kort door de bocht – de definitie van een licht verstandelijke beperking (LVB). In de gevangenis komt LVB veel voor. Exacte cijfers zijn er niet, daarvoor is LVB te lastig vast te stellen. Maar een recente screening wijst uit dat mogelijk meer dan 30 procent van de justitiabelen een licht verstandelijke beperking heeft. 'En daar moeten we in de keten iets mee.'

Dat zegt Hendrien Kaal (1972), lector jeugdcriminaliteit en LVB aan de Hogeschool Leiden, een lectoraat dat een samenwerkingsverband tussen de hogeschool en de William Schrikker Groep is. Kaal ziet voor zichzelf een duidelijke taak weggelegd: 'Als ik het fenomeen licht verstandelijke beperking (LVB) onder de aandacht kan brengen van professionals in de justitiële keten, dan ben ik heel tevreden. Als we ons bewust zijn van de beperkingen van de mensen met wie wij werken, kunnen we meer voor ze betekenen.'

Kaal is co-redacteur van het boek 'Beperkt in de Keten', dat dezer dagen verschijnt. In het boek beschrijven 31 auteurs in 18 hoofdstukken de consequenties van de aanwezigheid van mensen met een LVB voor verschillende schakels binnen de strafrechtketen: politie, raad voor de kindbescherming, gevangeniswezen enzovoorts. Zelf schreef zij, naast een hoofdstuk over LVB in het gevangeniswezen, een hoofdstuk over de samenhang tussen LVB en crimineel gedrag.

Begeleiding

De vraag die zich opdringt is: Hoe komt het dat er een oververtegenwoordiging is van mensen met een LVB binnen de justitiële keten? 'Dat is complex', antwoordt Kaal. 'Bij iemand met een LVB manifesteren zich doorgaans meerdere criminogene factoren. Een lage sociaal-economische status, gezinsproblematiek, beperkte sociale vaardigheden, het kunnen doorzien van de consequenties van het eigen gedrag. Als je dat wéét, dan kun je iemand daar in begeleiden. Het mooiste voorbeeld dat ik hoorde was tijdens een werkbezoek in Engeland. We spraken daar een ex-gedetineerde met een LVB over zijn verleden in de gevangenis. Hij was twintig jaar lang gevangenis in en uit gegaan. Nu was hij al vijf jaar zonder straf en dat ging goed. Gevraagd naar de reden daarvan, antwoordde hij: Ik krijg twee uur in de week ondersteuning bij mijn financiën. Dat heeft mij gered.'

'Toen ik dit verhaal hoorde, kon ik alleen maar denken: zó, dat is snel verdiend, met twee uur ondersteuning in de week! Misschien is het een extreem voorbeeld, maar het geeft wel goed aan wat ik bedoel. Iemand met een LVB heeft vaak minder probleemoplossend vermogen. Komen er moeilijkheden op zijn pad, dan zal hij meer dan een ander de verkeerde keuzes maken.'

'Iedere gevangene heeft moeite met het belregime'

Datzelfde merk je ook zodra je in de gevangenis komt. 'Een voorbeeld: Iedere gevangene heeft moeite met het belregime. Iemand zonder LVB klaagt óók dat er te weinig tijd is om te bellen en dat hier onderlinge spanningen door ontstaan, maar hij kan voor zichzelf opkomen, of weet de juiste mensen te benaderen om zijn probleem aan te kaarten. Iemand met een LVB kan dit vaak niet. Die trekt zich terug of maakt problemen, met alle consequenties van dien.'

Ook binnen de gevangensmuren is het dus zinvol om alert te zijn op LVB, en daar rekening mee te houden. 'Gemakkelijk is dat niet', erkent Kaal. 'Het zijn mensen met een kwetsbaar ego dat al veel knauwen gehad heeft. Ze hebben vaak veel faalervaringen gehad en kregen hun 'hulp' vaak van de verkeerde mensen. Ze accepteren lang niet altijd de hulp die je ze aanbiedt.'

Hulp kan eruit bestaan dat je meer geduld hebt met iemand met een licht verstandelijke beperking. Dat je ook terugvraagt of iemand heeft begrepen wat je gezegd hebt. Kaal: 'En dan niet door te vragen: heb je het begrepen? Want dan zeggen ze allemaal 'ja', maar door iemand in zijn eigen woorden te laten vertellen wat je net gezegd hebt. En als iemand met een LVB eenmaal weer buiten staat, zorg je dat hij veel meer praktische ondersteuning krijgt.'

Tweedeling

Kaal is voor onderzoek in samenwerking met DJI regelmatig in de gevangenis geweest om met PIW'ers te praten en stelt vast dat er een tweedeling lijkt te zijn binnen deze groep. 'Er zijn PIW'ers die heel gemotiveerd zijn om met deze groep aan de slag te gaan en rekening met ze te houden in hun bejegening. En de andere helft denkt niet dat het aan hen is de werkwijze aan te passen.'

Dat is jammer, vindt Kaal. 'Kijk, ik zeg niet dat het per definitie goed gaat als iemand wél hulp krijgt, maar als hij geen hulp krijgt, weet je zeker dat het niet lukt. Het is zo belangrijk dat mensen in de keten zich afvragen wat zij kunnen betekenen als ze weten dat iemand waarschijnlijk licht verstandelijk beperkt is.'

Gelukkig ontstaan er steeds meer initiatieven op het gebied van LVB. 'Er draaien pilots waarbij organisaties als MEE of gehandicaptenzorg binnen de gevangensmuren worden gehaald. De bewustwording wordt steeds groter. En dat is goed. Want de verschillende disciplines kunnen nog veel van elkaar leren.'

Het boek 'Beperkt in de Keten' van Hendrien Kaal, Nico Overvest en Marjan Boertjes verschijnt eind mei bij Boom Lemma uitgevers, ISBN

978-94-6236-381-6.

Tekst: Nienke Ledegang Beeld: Jörgen Caris
